

ՇԱՅՐԱՎԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԺ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ
ՄԱՅՐ ԱԹՈՒՍ. ԷՃՄԻԱԾԻՆ

SUPREME PATRIARCH
CATHOLICOS
OF ALL ARMENIANS
MOTHER SEE OF HOLY ETCHMIADZIN

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ
ՋԱՏԿԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄԸ

ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ԻՄԱՍՏԸ ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

«Յարեաւ, չէ՛ աստ» (ՄԱՐԿ. ԺԶ. 6)

(Յարութիւն առաւ, այստեղ չէ)

Երեք բառեր:

Կարճ, կտրուկ, անսեքւեք, պարզ ու մեկին:

Հաստատումը իրողութեան մը, դէպքի մը, երևոյթի մը, որուն փորձառութիւնը վեր կը մնար – և կը մնայ – մարդու կեանքի պարունակէն: Մեռեալը, գերեզմանի մէջ երեւոյթեալ ամփոփեալը, հսկայածանր վէժով կնքեալը, հոռմէական լեզունական զինուորներով պահպանեալ ու հսկեալ ահա դուրս էր եկեր գերեզմանէն, յարութիւն էր առեր, մահացեալ գոյավիճակէն և նոյնիսկ երևացեր էր բազմիցս և բազմաց՝ բարեպաշտ իւղարքեր կիներէն սկսեալ մինչև առաքեալները և հարիւրաւոր պարզ մարդիկ:

Քրիստոսի փարգութիւնները իր խաչելութեամբ ու թաղմամբ «աւարտուած», իր անմիջական շրջանակի մէջ շատ շատ յիշողութեան մը պիտի վերածուէին՝ ինչպէս Իրմէ առաջ և իր ժամանակ շատերու փարգութիւններու ճակատագիրը եղած էր: Գեղեցիկ մտածումներ, բարոյական բարձր սկզբունքներ, փաղցր դէմքի մը ժպիտին հետ պիտի մնային որպէս Քրիստոսի ծառանգութիւնը դարերու տարեգրութեանց մէջ իրենց յատուկ տեղը ունեցող:

Եթէ...

Եթէ պատահած չըլլար աներևակայելի, աննախընթաց և անիմանալի յարութիւնը ի մեռելոց: Յարութիւնը եղաւ կնիք, կամ այլ քաջատրութեամբ՝ գազաթնակէտը, գմբէթացումը իր ուսուցումներում և անոնց մէջէն բերած և մարդոց փոխանցած նշմարութիւններուն:

Բոլորդ ալ լաւ կը յիշէ՛ք Աւետարանի էջերէն թէ ինչպէ՛ս Յիսուսի դատապարտութեամբ,

խաչելութեամբ և մահուամբ Երուսաղէմի մէջ ծայր տուած խռովքը վերջ գտած էր, ալեկոծուած ծով բազմութիւնը խաղաղած էր և Յիսուսի պատմութեան վերջակէտն էր դրուած: Նոյնիսկ իր Առաքեալները և անմիջական այլ հետևողներ յուսահատ վիճակի մը մատնուած էին: Ճիշդ էր որ իրենց Վարդապետը խօսած էր Իր յարութեան մասին: Բայց մարդկային պարզ բանականութեամբ՝ դժուար էր հաւատալ, մանաւանդ ոմանք կը զարմանային թէ Յիսուս ինչպէս չկարողացաւ ինքզինքն ազատել խաչի մահէն:

Անկարելիին եղաւ կարելի.

Աներևակայելի մարմին զգեցաւ,

Յիսուս յարեալ ...

Որքան ալ մարդկային միտքը իր բնական կարողութեամբ անգոր է ճանչնալու այս ճշմարտութիւնը, տուեալ իրականութիւնը սակայն վեր է միտքի հասողութենէն: Յարութիւնը մարդոց համար, որոնք Յարուցեալը տեսան, այլևս կասկածէ վեր իրողութիւն էր, անդիմադրելիօրէն հզօր ոյժ մանաւանդ յուսահատեալներու համար, ինչպէս էին Իրեն առաջին հետևորդները:

Ահա անցեր են երկու հազար տարիներ այն առաւօտն ասդին երբ Յիսուս գերեզմանը թողուց և ամահուութեան կեանքի դուռը բացաւ: Զինք գերեզման դրին առանց գիտնալու որ լոյսը, ճշմարտութիւնը, արդարութիւնը գերեզման չեն հանդուրժեր: Իր յարութեամբ խորքին մէջ ինք գերեզմանեց մեղքը, և այն թողորը որ մահուան հետ են առնուած:

Քրիստոնէական պատմութեան երկհազարամեայ այս շրջանին բնականօրէն եղան մարդիկ - և այսօր ալ կան շատեր - որոնք յարութեան հաւատքին տաք տեղ մը չգտան իրենց հոգիներուն մէջ: Իրենց միտքի մաղէն չանցաւ յարութեան գաղափարը. մահուանէ ետք կեանքի գաղափարը ներս չբախանցեց իրենց հոգիներու խորքերը: Բայց ի՞նչ փոյթ: Եկեղեցին միշտ կենդանի պահեց այդ հաւատքը իր ժողովուրդի կեանքին մէջ: Եկան հալածանքներ, բազում քրիստոնեաներ իրենց երկրաւոր կեանքը տուին որպէս գինը իրենց հաւատքին, շատ սուղ գին մը, շատերու համար անհասկնալի և անկարելի: Քրիստոնէութիւնը օրէ օր անեցաւ և ահա յաջորդ տարի կը պատրաստուինք մօտեկու անոր Հիմնադիրին՝ Յիսուս Քրիստոսի մարդեղութեան 2000-ամեակը:

Երկու հազար տարիներու քրիստոնէական կեանքը յարութեան տօնին մէջ գտաւ իր գօրութեան ներքին աղբիւրը: Ինչպէս Պօղոս Առաքեալ կը յիշեցնէ մեզի. **«Եւ եթէ Քրիստոս չիցէ յարուցեալ՝ ընդունայն է քարուզութիւն մեր, ընդունայն են և Հաւատքն ձեր»** (Ա. ԿՈՐՆԹ. ԺԵ. 14): Այո՛, եթէ Յիսուս յարութիւն առած չլլար՝ դատարկութիւն պիտի ըլլար քրիստոնէական կրօնի քարոզութիւնը, և՛ ինչ որ աւելի ծանր է՝ դատարկութիւն պիտի ըլլար և քրիստոնեաներու հաւատքը: Եւ ինչպէ՞ս կրօնք մը կրնար յաղթականօրէն աճիլ և ներգործել այնպէս ստեղծագործականօրէն ողջ մարդկութեան կեանքին մէջ և այսօրեա դարեր, եթէ հիմնուած ըլլար դատարկութեան վրայ...:

Որքան ալ գիտութիւնը յառաջացած ըլլայ՝ ան երբեք ոյժ չունի - իր բնութեամբը և նպատակովը իսկ երբեք պիտի չունենայ - հաւատքի տարածքին մէջ մտնելու: Մարդը աւելի է քան իր միտքը, այսինքն սոսկ տրամախոհական կարողութիւնը: Յրաճանաչի մեծ փիլիսոփայ և գրագէտ Փասքալ ըսած է. **«Սիրտը ունի իր տրամաբանելու (իւրաքանչեւ) եղանակները, զորս տրամաբանութիւնը չի ճանչնար»:** Եւ արդարև մարդիկ կան՝

որոնք գիտնականներ են, բնագետներ, ֆյանիագետներ, տիեզերագետներ, հիւլեագետներ, որոնք խոր հաւատով ունին: Բազում վկայութիւններ կարելի է մէջբերել: Հսկայ հաստորներ կան գրուած այդ մասին: Բայց ի՛նչ փոյթ: Ճշմարտութիւնը շփոթեղէն պայծառ է: Եկեղեցւոյ կեանքը և ստեղծագործութիւնը անցնող էան դարերու ընթացքին յարութեան երգ մըն են, պիտի ըսէի՝ համերգ մը կամ համանուագ մը, մշտահունչ և առիւմնող, հակառակ այդ եկեղեցիի մէջ որոշ շրջաններու որոշ անձներու քերած ստուերներուն և փոշիներուն:

Մեր ժողովուրդը յարութեան հաւատով յաջողեցաւ հաղթահարել բոլոր տեսակի վտանգներն ու կործանարար ոյժերը, որոնք կը սպառնային մեր գոյութեան: Շատեր ջանացին այդ հաւատով մեր մէջէն պոկել՝ քաջ գիտնալով որ անոր մէջ է գաղտնի ոյժը մեր դիմադրականութեան և ստեղծագործականութեան՝ անմահութեան գաղափարով լիցեաւորուած և զսպանակուած: Անհատներ կրնան ըլլալ՝ որոնք զուտ տրամաբանական հիմքերու վրայ դժուարութիւն կրնան ունենալ հաւատալու յարութեան: Եղբր են միշտ նման անձեր բոլոր դարերուն: Բայց եկեղեցին, հաւատացեալներու համայնութիւնը, միշտ կենդանի պահած է այդ հաւատը իր կեանքին մէջ: Եւ այդ համայնութիւնը է բուն եկեղեցին:

Քրիստոնէական հաւատքին ուսուցումը եօթը տասնամեակներ շարունակ զլացուեցաւ մեր ժողովուրդին, ինչպէս ուրիշ ժողովուրդներու, Խորհրդային հակաստուածեան վարդապետութեան և բռնակարգին քերումով: Բայց ահա շուրջ մէկ տասնամեակ է ի վեր երկաթէ վարագոյրը հալած է և ազատութեան շունչը մեր հայրենի օդին խառնուած...: Աւետարանը ջինջ հայելի է, անքիծ է անքիծ: Մեր հայրերու քրիստոնէական ժառանգութիւնը բաց գիրք է առանց չարափոխութեան և նենգափոխութեան...:

Սրբիլիք, անցեալը փոխաւոր ժամանակը այլևս անցած է: Նորը կերտելու ժամանակն է մեր նոր Հանրապետութեան այս շրջանին: Նորի կառուցման, հինին -բայց ոչ հնացեալին- վերականգնման և վերաբարեկարգման պահն է՝ որուն մէջ կը գտնուիմք որպէս նոր քանուորները ազատ ու անկախ Հայութեան:

Նախ հարկ է քաջութիւնը ունենալ *անձնապէս* փոխուելու: Այլևս դադրիլ ըսելէ. *«չենք իմանում», «մեզ չեն սովորացրել», «մեզ հակառակն են սովորացրել»:* Եթէ սկսանք փոխուիլ մեր գործառնութեանց, տնտեսական, ճարտարաւեստական, ճարտարաշինական եղանակներուն մէջ, եթէ սկսանք փոխուիլ ընկերային կեանքի այլազան տարածքներու մէջ, ուրեմն անհրաժեշտ է, նոյնիսկ առաջնային կարևորութիւն ունի, հոգևոր փոփոխութիւնը՝ մեր կրօնական ըմբռնումներուն և բարոյական հասկացողութեանց փոփոխութիւնը: Եւ այս բնագաւառի մէջ հսկայ դեր ունի Յարութեան խորհուրդը: Որովհետեւ ան որ կը հաւատայ անմահութեան՝ տարբեր իմաստով, եղանակով և արդիւնաւորութեամբ կ'ապրի իր կեանքը, քան այն անձը՝ որ կեանքը կ'ըմբռնէ զուտ երկրաւոր երևոյթ մը և կ'ապրի *«կեր, արբ և ուրախ լը»* նշանաբանի հրամայականի ներքև:

Վերադառնամք դէպի մեր ինքնութեան հարազատ աղբիւրները: Վերագտնենք մեր քրիստոնէական իսկատիպ պատկերը: Մաքրենք օտարներէ և կամ մեզմէ աւելցուած անհարազատ, վատահաղորդ տարրերը, որոնք կը քանդեն մեր կեանքը բարոյական ապականութեամբ: Ազգի մը բշտամին միայն երկրի սահմաններէն անդին չի գտնուիր: Այդ բշտամին կրնայ գործել -և յաճախ կը գործէ- մեր ներքին աշխարհին ու կեանքին մէջ: *«Անեքևոյթ քշեմին»* է այդ, որուն դէմ պէտք է պայքարիլ: Վերջ տալ

շահագործումներուն, վերջ դնել զեղծումներուն, իսպառ հեռացնել եղբայրասպան արարքները: Քրիստոնեայ հայու կերպարին յատուկ պատիւով պէտք է ապրիլ Աստուծոյ տուած կեանքը՝ որպէսզի ան դառնայ երջանկութեան աղբիւր մեր նոր հայրենիքին նոր կեանքին մէջ:

Ահա թէ ի՛նչ խորհրդածութիւններով և հայրական յորդորներով կ'ողջունենք մեր ողջ Հայ ժողովուրդը մեր բոլորի հաւատքի հայաստանեան օրանէն՝ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնէն, որ ինքնին յարութեան շարական մըն է մեր ներքին աշխարհի ընկալումին մէջ:

Մեր եղբայրական սիրոյ ողջոյնները Հայց. Եկեղեցւոյ Նուիրապետական Աթոռներուն և անոնց գահակալներուն՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան, Երուսաղէմի և Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեանց՝ աղօթելով առ յարուցեալ Փրկիչն մեր, որ նոր շունչով առաւել ևս կենսաւորէ և զօրացնէ զիրենք, իրենց հոգևորական դասով և հաւատացեալ ժողովուրդով:

Մեր հայրական սիրոյ ողջոյնները մեր բոլոր Թեմակալ Առաջնորդներուն, Թեմական Ազգային-Եկեղեցական Իշխանութեանց, համայնֆային կազմակերպութիւններուն և հաստատութիւններուն, որպէսզի օրէ օր առաւել ևս բարգաւաճեն որպէս «Տիրոջ այգի»ներ Հայաստանի, Արցախի և արտասահմանի բոլոր անկիւններուն մէջ:

Սիրոյ նոյն զգացումներով կ'ողջունենք մեր հայրենի Հանրապետութիւնը, անոր վսեմաշուք Նախագահը, Ազգային Ժողովը, Կառավարութիւնը, մեր բանակը և պետական բոլոր կառոյցները, որպէսզի բարւոք և ատոգ արդիւնաւորութեամբ յառաջ տանին մեր հայրենիքի կեանքը խաղաղութեան, միասնութեան և ներդաշնակ ու անձնուէր գործունէութեան մէջէն:

Ժողովուրդ հայոց որ ի Հայաստան, յԱրցախ և ի սփիւռս աշխարհի՝ նորոգուի յարութեան հաւատով և ապրի՛ր յարութեան շունչով, որպէսզի կեանք ունենաս, ինչպէս Աւետարանը կը բնորոշէ «առաւել կեանք», յաւիտեանական կեանք. ամէն:

ԳԱՐԵԳՐԵ Ա

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ